

SANDNES KOMMUNE
Postboks 583
4302 SANDNES

Deres referanse
20/22051

Vår referanse
20/02192-3

Dato
07.12.2020

Varsel om vedtak om irettesettelse - Bruk av G Suite for Education

1. Innledning

Vi viser til vårt brev av 3. april 2019 med krav om redegjørelse, deres svar av 16. mai 2019, vårt varsel om vedtak av 5. desember 2019 (19/00371-17), samt øvrig korrespondanse i saken. Datatilsynet varslet vedtak om å revidere eksisterende protokoll, gjennomføre risikovurdering, vurdere personvernkonsekvensene og gi ny informasjon om bruken av Google Chromebook G-Suite for Education.

Datatilsynet har tatt høyde for at bruk av skytjenester i grunnskolen er forholdsvis ny, og at kommunen ikke i tilstrekkelig grad var aktsom når Google Chromebook G-Suite for Education ble tatt i bruk. Vi konstaterer at det var flere brudd på bestemmelser i personvernforordningen. Det vises her til vårt opprinnelige varsel av 5. desember 2019. I ettertid ser vi at flere av de påpekte brudd er blitt rettet opp.

Datatilsynet har etter personvernforordningen artikkel 58 nr. 2 bokstav a-j myndighet til å iverksette korrigerende tiltak som er passende for de brudd på personvernforordningen som er synliggjort i dette varselet. Fortalepunkt 148 påpeker nødvendigheten av å ilegge sanksjoner for å styrke håndhevingen av bestemmelsene personvernforordningene. Sett hen til de direktiv fortalepunkt 148 gir for ileggelse av sanksjon og sakens alvorlighetsgrad finner Datatilsynet det riktig å reagere. I denne omgang har Datatilsynet vurdert at det er tilstrekkelig å markere vår reaksjon på avvik fra kravene i personvernregelverket gjennom en irettesettelse av kommunen, jf. personvernforordningen artikkel 58 nr. 2 bokstav b).

Datatilsynet har i tillegg laget en veiledning som skal synliggjøre overfor kommunen hvilke tiltak som må iverksettes før den vurderer å ta skytjenester i grunnskolen i bruk, i dette tilfellet Google Chromebook G-Suite For Education. Datatilsynet vil på et senere tidspunkt vurdere å gjennomføre etterkontroller av etterlevelse av personvernregelverket på dette området.

Datatilsynet tar til etterretning de merknader om sakens faktiske forhold som Sandnes kommune har gitt til forhåndsvarselet av 5. desember 2019, og vi vil ta hensyn til disse i den

videre saksbehandlingen.

Innledningsvis skal det presiseres at det er elevene som er rettighetshavere i forhold til artiklene 12 – 14, men at det er de foresatte som ivaretar barnets tarv da det ikke er myndig. Informasjon må således både forelegges barnet og foreldrene.

2. Varsel om vedtak om irrettesettelse

Dette er et varsel etter forvaltningsloven § 16 om at Datatilsynet vil vurdere å fatte følgende vedtak om irrettesettelse:

I medhold av personvernforordningen artikkel 58 nr. 2 bokstav b) utsteder Datatilsynet en irrettesettelse til Sandnes kommune for at

- 1) den ikke har ført en protokoll over behandlingsaktiviteter som foregår på elevenes Chromebook og i G Suite for Education, jf. artikkel 30,*
- 2) den ikke har gjennomført egnede tekniske og organisatoriske tiltak for å oppnå et sikkerhetsnivå som er egnet med hensyn til risikoen, jf. artikkel 32. nr. 1, jf. artikkel 5 nr. 1 bokstav f,*
- 3) den ikke har gjennomført en vurdering av personvernkonsekvensene ved bruk av Chromebook og G Suite for Education i skolen, jf. artikkel 35,*
- 4) den ikke har gitt informasjon som er egnet til å gjøre elever og foresatte i stand til å ivareta sine interesser og personvern ved bruk av Chromebook og G Suite for Education, jf. artikkel 12 – 14.*

3. Nærmere om sakens faktiske forhold

Saken startet med en klage som gjelder bruk av Google Chromebook og Google tjenester for skole i Sandnes kommune.

Klagen kommer fra foresatte til en elev ved Trones skole. De foresatte har bedt om informasjon om hvordan personopplysninger om elevene blir behandlet ved bruken av Google Chromebook og de applikasjoner og tjenester fra Google som skolen har tatt i bruk. I følge klager har Sandnes kommune som svar på dette kun utlevert databehandleravtalen som er inngått med Google, samt noe generell informasjon om prosessen som ledet til kommunens valg av Google Chromebook og Googles tjenester for bruk i grunnskolen. De foresatte mener dette ikke er tilstrekkelig informasjon for dem for å ivareta sitt barns personverninteresser, og følgelig et brudd på personvernforordningens regler om informasjonsplikt og rett til innsyn.

De foresatte har også bedt om informasjon om hvorvidt Sandnes kommune har gjennomført en risikovurdering i forbindelse med beslutning om bruk av Google Chromebook og Google tjenester i skolen, samt hva en eventuell risikovurdering og tiltak for å redusere risiko har bestått av. I følge klagen har de foresatte ikke fått noe annet svar på dette enn den generelle informasjonen om prosessen som ledet til kommunens valg (som vist til over).

Når det gjelder risikoreducerende tiltak har de foresatte selv anmodet om muligheten for å bruke «alias» (pseudonymer) som navn i Google-kontoene. De ønsker også å ha mulighet til å bruke Apple iPad for innlogging på læringsplattformen som alternativ til Google Chromebook, for å unngå at lokasjonsdata blir lagret og delt med Google. I følge klagen har Sandnes kommune avvist denne anmodningen.

Sandnes kommune bruker Google Chromebook maskinvare, hvor Chrome OS er installert som operativsystem. Nettleseren Google Chrome er en integrert del av Chrome OS. Videre bruker Sandnes skytjenesten G Suite for Education for skolearbeidet. Skytjenesten er del av Google sin infrastruktur, og behandling av opplysninger i tjenesten foregår i stor grad på Google sine tjenere. Gjennom administrasjonsgrensesnittet i skytjenesten oppretter Sandnes kommune brukerkontoer med tilhørende e-postadresse for alle elever. Med disse brukerkontoene får elevene tilgang til applikasjoner innen Google sine kjernetjenester. Disse omfatter blant annet Gmail, Classroom, Contacts, Drive, Docs, Sheets, Slides, Talk/Hangouts og Chrome Sync. Sandnes kommune har ikke aktivert tilleggstjenestene i løsningen, som inneholder generelle forbrukertjenester som YouTube og Maps.

Datatilsynet har bedt kommunen redegjøre for en rekke punkter som angår hvordan de har oppfylt sine plikter i henhold til personvernforordningen. Sandnes kommune har besvart Datatilsynets krav om redegjørelse, og vår vurdering av svarene følger under.

4. Rettslig grunnlag og begrunnelse for varsel om irettesettelse

4.1 Protokoll over behandlingsaktiviteter

Personvernforordningen artikkel 30 stiller for det første krav om at det skal foreligge en protokoll over behandlingsaktiviteter, og for det andre noen krav til hvilken informasjon som skal fremgå av nevnte protokoll.

I redegjørelse fra Sandnes kommune av 10. februar 2020 opplyses det at det ikke har vært laget noen protokoll for behandlingsaktiviteter knyttet til bruk av Google Chromebook og G Suite for Education som er i samsvar med kravene i personvernforordningen artikkel 30.

Dette utgjør et brudd på personvernforordningen artikkel 30.

4.2 Risikovurdering

Når Sandnes kommune skal anskaffe maskin- og programvare til skolen som skal brukes til behandling av personopplysninger, har kommunen en plikt til å gjennomføre risikovurdering før beslutning om bruk tas, jf. artikkel 32.

Det fremgår av kommunens svar til Datatilsynet at dette ikke ble gjort. Tvert imot ble beslutningen om å ta i bruk Google Chromebook og Google tjenester i skolen tatt før det ble gjennomført risikovurdering av behandling av personopplysninger gjennom løsningen. Chromebook ble utlevert 3. og 5. september 2018, mens risikovurderingen ble fullført 25. september 2018. Dette er i strid med personvernforordningen artikkel 32.

Når risikovurderingen i tillegg er basert på en mangelfull kartlegging av

behandlingsaktiviteter, som protokollen viser, så vil risikovurderingen ikke være egnet til å tilstrekkelig identifisere risikoer eller egnede tiltak for å minimere slik risiko.

Det er Datatilsynets vurdering at Sandnes kommune sin risikovurdering av bruk av Google Chromebook og Google tjenester i skolen ikke er utført i tråd med artikkel 32.

4.3 Vurdering av personvernkonsekvenser

En vurdering av personvernkonsekvenser skal gjennomføres når det er sannsynlig at en type behandling vil medføre en høy risiko for fysiske personers rettigheter og friheter, jf. personvernforordningen artikkel 35.

Hva som utgjør en «høy risiko for fysiske personers rettigheter og friheter» må vurderes utfra behandlingens art, omfang, formål og sammenhengen den utføres i. Personvernrådet har i sin veileder for vurdering av personvernkonsekvenser skissert ni kriterier som kan gi en indikasjon på at en behandling skal gjennomgå en vurdering av personvernkonsekvenser. Veiledningen tar som utgangspunkt at dersom to av kriteriene er oppfylt så skal det gjennomføres en vurdering av personvernkonsekvenser i tråd med artikkel 35.

Behandling av personopplysninger i skolen ved bruk av Google Chromebook og G Suite for Education oppfyller både kriteriet om «sårbare registrerte» (barn) og «innovativ bruk eller anvendelse av ny teknologisk eller organisatorisk løsning» (bruk av skytjenester i grunnskolen).

Personvernforordningens fortalespunkt 38 understreker også viktigheten av å være særskilt oppmerksom på barns personvern da de er mindre kjent med risikoer, konsekvenser og hvilke garantier som skal være på plass for å sikre deres rettigheter og friheter.

Etter Datatilsynets vurdering vil en behandling av personopplysninger i skolen ved bruk av Chromebooks og Googles øvrige tjenester innebære en høy risiko for de registrertes rettigheter og friheter, og vil følgelig kreve at det gjennomføres en vurdering av personvernkonsekvenser, jf. personvernforordningen artikkel 35.

4.4 Informasjon til de registrerte

Etter personvernforordningen art. 5 nr 1 bokstav a skal personopplysninger behandles på en lovlig, rettferdig og åpen måte med hensyn til den registrerte. Artiklene 12 – 14 retter seg mot de registrerte, som her er barn. De foresatte representerer barnets interesse, og informasjonen må derfor også rettes mot disse. Prinsippene om lovlighet, rettferdighet og åpenhet har en viktig indre sammenheng. I tillegg til at all behandling skal ha et rettslig grunnlag, så betyr dette at behandlingen som helhet skal være nødvendig, forholdsmessig og forutsigbar for den registrerte.

Ansvarlighetsprinsippet i artikkel 5 nr 2 fastslår dessuten at den behandlingsansvarlige skal være i stand til å dokumentere at disse prinsippene er ivaretatt.

Sandnes kommune skal, som behandlingsansvarlig, etterleve alle pliktene i personvernforordningen når tjenester og systemer som behandler personopplysninger tas i

bruk. Den foreliggende klagen aktualiserer blant annet plikten til å informere de registrerte/foresatte, jf. personvernforordningen artikkel 12-14.

På spørsmål om hvordan kommunen har oppfylt sin plikt til å gi informasjon til foresatte og elever viser dere til at det er gjennomført foreldremøte med informasjon om tjenesten, og at det også ble delt ut et skjema for bruk av skolens systemer som signeres av foresatte.

Klager informerer om at foreldremøtet ble avholdt like før utstyret ble utdelt, og at de kun fikk noen minutter til å ta inn over seg den muntlige informasjonen som ble gitt fra skolens ansatte før de måtte signere skjema. Den muntlige informasjonen ble heller ikke supplert av noe skriftlig, verken før eller etter møtet. Klager mener følgelig at de ikke ble gitt verken nok informasjon eller nok tid til å ivareta sine og barnas interesser.

Sandnes kommune mener selv at både informasjonen som ble gitt og prosessen rundt har vært god nok. Vi mener derimot at informasjonen kommunen har gitt til de foresatte er utilstrekkelig, og ikke kan sies å samsvare med kravene i forordningen. Vi vil påpeke at:

- God informasjon er selve fundamentet for at de foresatte skal kunne ivareta sine barns personvern. Det er kommunen sin oppgave å gjøre de registrerte i stand til dette, jf. artikkel 12 nr. 1. Uten tilstrekkelig informasjon er det vanskelig for foresatte å ha oversikt over hvordan personopplysninger om deres barn behandles, og dermed vanskelig å ivareta barnas personvern.
- Informasjonen skal være på et lettfattelig språk og være lett tilgjengelig til enhver tid. Det vises her til artikkel 12 nr.1 hvor det er skjerpede krav når det gjelder informasjon som spesifikt er rettet mot et barn. Det vil ikke være tilstrekkelig at kommunen henviser til Google sine dokumenter, men dette kan gjøres i tillegg til at kommunen selv utarbeider informasjon. Det er kommunens ansvar å sørge for helhetlig og lettforståelig informasjon.
- Kommunen må kunne garantere at personopplysninger slettes når det ikke lenger foreligger behandlingsgrunnlag for behandlingen – for eksempel når brukerkontoen til en elev slettes, jf. artikkel 13 nr. 2 bokstav a. Hvis kommunen ikke kan garantere at opplysningene slettes med en gang (men for eksempel innen 180 dager, jf. vilkårene) må kommunen informere elevene og de foresatte om begrunnelsen for dette. Kommunen må ha gyldig behandlingsgrunnlag, samt bestemme formål og nødvendighet for at personopplysningene skal kunne viderebehandles etter at brukerkontoen er slettet, med mindre viderebehandlingen er forenlig med et av de opprinnelige formålene.

Kommunen bør gi tydelig informasjon om hvor deres ansvar stopper og foreldrenes ansvar begynner. Hvis det er slik at barna kan bruke Chromebook til private formål, og for eksempel kan logge inn med private kontoer gjennom nettleseren, bør kommunen informere tydelig om personvernrisikoene som kan oppstå ved privat bruk.

Det er Datatilsynets vurdering at Sandnes kommune verken har gitt tilstrekkelig informasjon eller sørget for en god nok prosess for informasjon til å tilfredsstille kravene i personvernforordningen artikkel 5 nr. 1 bokstav a og artiklene 12-14.

Sakens dokumenter viser at Sandnes kommune ikke har gjort en god nok kartlegging av behandlingen selv, og dermed heller ikke har vært i stand til å gi de foresatte og elever den informasjonen de har krav på. Sakens dokumenter viser også at risikovurderinger ikke var gjennomført da foreldremøtene ble avholdt. Kommunen var følgelig ikke i stand til å svare på spørsmål som de foresatte hadde omkring mulige risikoscenarier. Den mangelfulle protokollen og risikovurdering er dokumentasjon på dette.

Som oppfyllelse av informasjonsplikten er det ikke uten videre godt nok å henvise til en databehandlers informasjon om behandlingen. Særlig ikke hvis informasjonen er på engelsk og i en lite forståelig språkdrakt.

Det er Datatilsynets vurdering at den informasjonen som ble gitt, og måten den ble gitt på, fra Sandnes kommune ikke var egnet til å gjøre elever og foresatte i stand til å ivareta sine interesser og personvern ved bruk av Google Chromebook og G Suite for Education. Dette er i strid med personvernforordningen artikkel 5 nr. 1 bokstav a og artiklene 12-14.

Avsluttende merknad

Datatilsynet har merket seg at Sandnes kommune har iverksatt tiltak for å lukke de avvik som ble varslet som brudd på personvernforordningen, se brev av 5. desember 2019. Avvikene er nå lukket.

5. Orientering om videre fremdrift

Dersom dere har merknader til dette varselet, må dere sende oss en tilbakemelding om dette så snart som mulig og senest innen 2. januar 2021.

6. Innsyn og offentlighet

Dere har rett til innsyn i sakens dokumenter (jf. forvaltningsloven § 18). Vi vil også informere dere om at alle dokumentene i utgangspunktet er offentlige (jf. offentlighetsloven § 3.) Dersom dere mener det er grunnlag for å unnta hele eller deler av dokumentet fra offentlig innsyn ber vi dere om å begrunne dette.

Med vennlig hilsen

Camilla Nervik
seksjonssjef

Knut Brede Kaspersen
juridisk fagdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen håndskrevne signaturer

Kopi til: SANDNES KOMMUNE, Sigrun Homleid